

37 NATURALISATIE

Aanwijzingen voor het doen van onderzoek in het Nationaal Archief naar het verlenen van naturalisatie vanaf de zestiende eeuw tot 1950

Met naturalisatie wordt in de context van dit infoblad bedoeld: het verlenen van het *Nederlanderschap* aan in Nederland of de Nederlandse koloniën gevestigde vreemdelingen. In de periode vóór 1795 gaat het om het verlenen van het *inboorlingschap* van het gewest Holland en het gewest Brabant aan iemand afkomstig uit een ander gewest van de Republiek der Verenigde Nederlanden of uit het buitenland.

Met nadruk wijzen wij erop dat naturalisatie door de eeuwen heen, tot circa 1950, een uitzonderlijk verschijnsel is geweest gezien het verhoudingsgewijs grote aantal buitenlanders dat in Nederland verbleven heeft. Een vreemdeling kon in Nederland goed wonen en werken zolang hij in zijn eigen levensonderhoud kon voorzien en niemand tot last was. Naturalisatie was duur en je had er niets aan, tenzij men in aanmerking wilde komen voor een (hoge) overheidsfunctie of, in een latere periode, ook voor kiesrecht. Deze zaken waren destijds voor de doorsnee Nederlander evenmin weggelegd. In naturalisatie geïnteresseerde personen waren meestal welgesteld en hoogopgeleid, een omstandigheid waaraan pas rond de Eerste Wereldoorlog definitief een einde aan kwam. Voorts kregen kinderen van vreemdelingen – tot 1893 – automatisch de Nederlandse nationaliteit bij geboorte op Nederlands grondgebied.

Houdt u dus bij uw archiefonderzoek rekening met de relatieve zeldzaamheid van naturalisatie. De meeste genealogische onderzoekers stuiten op een gegeven moment op een vreemdeling onder hun voorouders. De kans dat deze zich heeft laten naturaliseren is heel erg klein.

Dit neemt niet weg dat in het Nationaal Archief voor de periode vanaf de zestiende eeuw tot 1950 gegevens aanwezig zijn over een kleine 18.000 individuele gevallen van naturalisatie. Overigens heeft meer dan 14.000 daarvan plaats gehad in de eerste helft van de twintigste eeuw! Voor de periode vanaf 1815 geldt dat op een gemakkelijke manier onderzocht kan worden of iemand zich heeft laten naturaliseren. Vanaf dat jaar zijn genaturaliseerden opgenomen in alfabetische lijsten. De paar personen die in 1795-1813 zijn genaturaliseerd, worden met name genoemd op de volgende pagina. Voor de periode vóór 1795 bestaan zulke kant-en-klare lijsten niet en moet er archiefonderzoek gedaan worden. Als het om de jaren 1670-1795 en om ingezetenen van het gewest Holland gaat is dat trouwens niet zo moeilijk. In het archief Staten van Holland bevindt zich één register van verleende naturalisaties, voorzien van een index op persoonsnamen.

Ook stukken betreffende *afgewezen* verzoeken zult u vanwege de nagenoeg ontbrekende belangstelling voor naturalisatie tot de twintigste eeuw, zelden in het archief aantreffen. Vanaf de Eerste Wereldoorlog ging het aantal verzoeken langzaam stijgen en werd ook het aantal afwijzingen groter. Er zijn géén naamlijsten beschikbaar van personen van wie het verzoek om naturalisatie is afgewezen. Archiefonderzoek naar een mogelijk afgewezen naturalisatieverzoek verloopt in principe hetzelfde als het onderzoek naar het wél ingewilligde verzoek, behalve dan dat het meer tijd zal kosten tenzij bekend is *wanneer* een verzoek is ingediend (*als het al ingediend is!*).

Dit infoblad bestrijkt de periode tot 1950, het meest recente jaar waarin er (anno 2002) in het Nationaal Archief archieven met betrekking tot het verlenen van naturalisaties aanwezig zijn. De dossiers vanaf 1950 tot heden zijn nog niet aanwezig in het Nationaal Archief. Nadere algemene informatie over deze meest recente periode kan gegeven worden door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), Unit 192, Nationaliteit & Naturalisatie, Postbus 3211, 2280 GE Rijswijk.

Ook informatie uit de *naamlijst* van genaturaliseerden, waarover de IND beschikt en die loopt van 1850 tot heden, kan verkregen worden nadat u een schriftelijk verzoek bij de IND ingediend heeft.

Stukken met betrekking tot het verlenen van naturalisatie zijn in te delen in drie categorieën:

- verzoekschriften oftewel rekestes van personen die voor naturalisatie in aanmerking willen komen
- 'ambtsberichten' van autoriteiten met inlichtingen over de verzoekers
- wetten en besluiten waarbij naturalisatie verleend wordt

Op de volgende pagina's vindt u concrete aanwijzingen over hoe dit naturalisatieonderzoek aan te pakken. Voor meer uitleg en onderzoeksvoorbeelden kunt u in onze studiezaal raadplegen de onderzoeksgids 'Naturalisatiegids, Gids voor het archiefonderzoek naar naturalisaties in het Algemeen Rijksarchief' (handbibliotheek in de studiezaal S11 A28). Deze gids is te koop in de archiefwinkel in de hal van het Nationaal Archief, prijs € 14,75.

periode voor 1795

- archief Staten van Holland 1572-1795
voor archiefonderzoek naar naturalisatie *tot Hollander vóór 1795*

inventaris	inv.nrs.	inhoud	periode
3.01.04.01	281-298	gedrukte indexen, zoeken op trefwoord 'naturalisatie' (op microfilm raadpleegbaar)	1572-1795
3.01.04.01	1-280	gedrukte resoluties	1572-1795
3.01.04.01	1763	register van akten van naturalisatie, voorzien van index op persoonsnamen	1670-1795
3.01.04.01	1763A-1765A	'minuut-akten van naturalisatie', bevattende rekest, adviezen, eventuele overige bijlagen	1670-1795

Bent u op zoek naar een verleende naturalisatie in de periode 1670-1795 dan hoeft u alleen inv.nr. 1763 te raadplegen (en als u succes heeft daarna een nummer uit de serie 1763A-1765A). De indexen op de resoluties uit de periode 1670-1795 (uit de serie inv.nrs. 281-298) vraagt u alleen aan als u zoekt naar een eventueel niet-ingewilligd naturalisatieverzoek in deze jaren, of bij wijze van extra controle omdat het in zeldzame gevallen voor kan komen dat een verleende naturalisatie abusievelijk niet is opgenomen in inv.nr. 1763.

- archief Staten Generaal, archief raadpensionaris Fagel
voor archiefonderzoek naar naturalisatie *tot Brabander vóór 1795*

eerste stap:

heeft een bepaalde persoon zich laten naturaliseren tot Brabander (of heeft hij een verzoek daartoe ingediend dat niet ingewilligd is)? Zo ja, dan moet dat in de resoluties terug te vinden zijn.

Voor de periode 1576-1625 kunt u volstaan met de in de studiezaal aanwezige publicaties uitgegeven in de reeks Rijksgeschiedkundige Publicatiën (RGP): Resolutiën der Staten-Generaal, RGP-delen 26, 33, 41, 43, 47, 51, 55, 57, 62, 71, 85, 92, 101, 131, 135, 151, 152, 176, 187, 208 en 223, voorzien van indexen op persoonsnaam.

Voor onderzoek in de periode vanaf 1626 doet u archiefonderzoek:

inventaris	inv.nrs.	inhoud	periode
1.01.03	3684-3695	indexen (meerjarig)	1626-1699
1.01.03	3865-3868	indexen (meerjarig)	1700-1749
1.01.03	3185-3195, 62, 3244-3282	resoluties, vaak met jaarlijkse index	1626-1670
1.10.94	400-432	gedrukte resoluties, met jaarlijkse index	1671-1704
1.01.03	3760-3864	gedrukte resoluties, met jaarlijkse index	1705-1796

N.B. In de indexen kan niet op persoonsnamen gezocht worden, maar alleen op trefwoord.

Als u helemaal niet weet wanneer een naturalisatie(verzoek) heeft plaatsgevonden, dan kunt u in de periode 1626-1749 het beste de meerjarige indexen raadplegen. Als u wel weet wanneer een naturalisatie(verzoek) (ongeveer) heeft plaatsgevonden, vraagt u meteen het deel met de resoluties van het desbetreffende jaar of jaren aan, waarbij meestal een index is bijgebonden.

tweede stap:

archiefonderzoek naar het afschrift van de verleende akte van naturalisatie

inventaris	inv.nrs.	inhoud	periode
1.01.06	12298-12356	aktenboeken	1589-1794

periode 1795-1813

Er hebben zich in de periode 1795-1810 voorzover bekend slechts negen personen laten naturaliseren, en wel J.B. Auffmorth, C.F. Kaempf, J.H. Strup, C.C. Pahlig, J.B. Dumonceau, A. Bruno, J.J. Tarayre, E.J. Travers en A.M.C. Gillet Ducoudray. In de periode 1810-1813 was Nederland ingelijfd bij Frankrijk.

periode 1815-1950

stap 1 alfabetische lijsten van genaturaliseerden 1815-1950

1815-1849

- Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie (CBG), deel 46 (1992), pag. 220-243
In de periode 1815-1849 wordt naturalisatie verleend *bij koninklijk besluit*. In het jaarboek van het CBG vindt u de namen van deze genaturaliseerden, met datum en nummer van het koninklijk besluit.
N.B. De besluiten van vóór 11 nov. 1815 verwijzen naar het archief Staatssecretarie, aanwezig in het Algemeen Rijksarchief te Brussel.

1851-1924

- Register 1813-1924 op Luttenberg's Chronologische verzameling der wetten, besluiten en arresten betrekkelijk het openbaar bestuur in de Nederlanden vanaf 1813
In de periode vanaf 1851 wordt naturalisatie verleend *bij wet*. In het 'Register Luttenberg' vindt u onder de rubriek Naturalisatie de namen van genaturaliseerden uit de periode 1851-1924, met vermelding van de datum van de naturalisatiewet. De tekst van deze wet kunt u vervolgens opzoeken in het Staatsblad.

1925-1940

- jaarlijkse naamlijsten, te vinden in de jaarlijkse alfabetische registers op het Staatsblad, rubriek Naturalisatie (en Nederlanderschap)

Alle bovengenoemde alfabetische lijsten zijn gefotokopieerd en in één ordner verzameld die ter inzage is bij de informatiebalie in de studiezaal.

1946-1950

U dient zich voor namen van genaturaliseerden in deze periode *schriftelijk* te wenden tot de IND in Rijswijk (zie de voorste pagina van dit infoblad).

De IND beschikt over naamlijsten vanaf 1850. U kunt dus ook de lijst van de IND als controlemiddel gebruiken als u zeker weet dat een bepaalde persoon is genaturaliseerd in de periode 1850-1950 en u hem desondanks niet in de hierboven genoemde alfabetische lijsten kunt vinden.

stap 2 Staatsblad 1851-1950

Naturalisatie geschiedt in deze onderzoeksperiode *bij wet*. Dit betekent dat alle naturalisatiewetten in het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden gepubliceerd zijn. U raadpleegt in de studiezaal het deel van het Staatsblad waarin de gevonden naturalisatiewet voorkomt. Om dit deel aan te vragen vult u in op een aanvraagbriefje: Staatsblad, depot 102, A51-52, jaar (= jaar van de naturalisatie). U laat desgewenst een kopie maken van de wet, en u noteert in ieder geval de naam van de eerste persoon die op die dag is genaturaliseerd. Betreft het de onderzoeksperiode 1922-1950, dan noteert u de naam van de eerste persoon van *elk groepje* (van circa twintig mensen) dat die dag wordt genaturaliseerd. Met name het eigen groepje is van belang. Dit is aan te bevelen omdat u zo meteen een of meer van de jaarlijkse indexen uit het archief Ministerie van Justitie gaat bekijken. Na een aantal doorverwijzingen in de index 'verliest' u daarbij vaak uw eigen persoon en heeft u bij het zoeken in de index alleen nog houvast aan een 'eerste persoon'.

stap 3 archiefonderzoek 1815-1950

Denk eraan: het heeft alleen zin om in archieven naar een verleende naturalisatie te zoeken als de door u gezochte naam voorkomt in de alfabetische lijsten van genaturaliseerden, genoemd in stap 1.

archief Staatssecretarie Koning Willem I	1815-1840	inventaris 2.02.01
archief Kabinet des Konings	1841-1849	inventaris 2.02.04
archief Ministerie van Justitie	1815-1950	inventarissen 2.09.01, 2.09.05 en 2.09.22

In de periode **1815-1849** is de eerste stap van het archiefonderzoek het opzoeken van het Koninklijk Besluit (KB) waarbij de naturalisatie verleend is, met bijlagen, in het archief Staatssecretarie of in het archief Kabinet des Konings. Daarna gaat u onderzoek doen in het archief Ministerie van Justitie. (N.B. In de periode 1815-juni 1832 bevatten de bijlagen bij het KB onder andere het ingediende rekest, dat in de periode daarna uitsluitend in het Justitiearchief te vinden is.)

In de periode **1851-1950** geschiedt het onderzoek uitsluitend in het archief Ministerie van Justitie. Stukken jonger dan 75 jaar zijn raadpleegbaar na toestemming van het Nationaal Archief.

Onderzoek in het archief Ministerie van Justitie gaat in drie stappen: **namenklapper – index – verbaal**.

U begint met tegelijkertijd de klapper en index aan te vragen van het jaar waarin de naturalisatie plaatsgevonden heeft (en waarin vaak dus ook het verzoekschrift is ingediend). Als eerste raadpleegt u de klapper om naar de naam te zoeken. Vrij vaak zal dan blijken dat ook de klapper - en dus ook de index - van het voorafgaande jaar nodig is omdat de gezochte naam ontbreekt. Soms zijn ook klapper en index van het jaar dáár weer voor nodig.

- De namenklapper geeft bij iedere naam een verwijzing naar een rubriek in de index en een volgnummer. Let op: de benaming van de rubriek in de index met betrekking tot naturalisatie varieert door de jaren heen. Bijna de hele negentiende eeuw is het de rubriek Bijzondere Individuele Belangen, subrubriek Naturalisatie (in de klapper meestal afgekort tot B.I.Bel.Natur.). In de periode 1886-1931 gaat de rubriek verschillende malen anders heten en vindt u in de klapper de rubriek afgekort aangeduid met achtereenvolgens: Burg.Rechten; Nederl; Ned; letter I.
- Als u daarna in de index de juiste rubriek en het volgnummer opzoekt, vindt u – meestal na een aantal doorverwijzingen naar latere volgnummers in dezelfde index of die van het volgende jaar die steeds via vermeldingen in de rechterkolom te vinden zijn - de *executiedatum* waarop al de van belang zijnde naturalisatiestukken zijn opgeborgen bij de verbaalen, althans in de periode vanaf 1851. In de periode 1815-1849 kunnen deze stukken ook op andere data, vermeld in de tweede kolom in de index, opgeborgen zijn. Let op: inv.nr. 4859 van 2.09.01 bevat buiten de verbaalserie gehouden naturalisatiestukken uit de periode 1816-1851. Dit inventarisnummer vraagt u alléén aan als u bij de gewone verbaalseries inv.nrs. 13-190 en 517-1327 de stukken niet kunt vinden.

Een uitzondering op de onderzoeksvolgorde klapper – index – verbaal vormen de jaren **1851-1876**. Van deze periode is er een aparte serie naturalisatiedossiers in datumvolgorde van de naturalisatiewet. Er hoeft in eerste instantie dus *niet* in klappers en indexen gezocht te worden. Alleen als er van de bewuste naturalisatie *niets* in deze dossiers te vinden is (of alleen stukken met betrekking tot de parlementaire behandeling zoals ontwerp van wet of memorie van toelichting) dan dient u alsnog klappers en indexen te raadplegen, en daarna het verbaal (inv.nrs. 4384-4565 en 1367-2896 van 2.09.01; de indexen die u aanvraagt moeten de letter B bevatten).

In de jaren **1932-1950** gaat het zoeken naar de executiedatum iets anders in zijn werk: er zijn dan gecombineerde klappers-indexen. U vraagt eerst de klapper-index aan waarin de eerste letter van de naam van de gezochte voorkomt. Bij deze naam vindt u vervolgens een aantal vermeldingen, waaronder de aanduiding 'wetten' en een volgnummer. Daarna raadpleegt u de klapper-index waarin de letter W (van de rubriek 'Wet') voorkomt.

inventaris	archief	inv.nrs.	inhoud	periode
2.02.01	Staatssecretarie	66-1850	koninklijke besluiten	1815-1823
2.09.01	Min.v.Justitie	234 en volgende	klappers en indexen	1815-1823
2.09.01	Min.v.Justitie	13-190	verbalen	1815-1823
2.02.01	Staatssecretarie	1570-4656	koninklijke besluiten	1823-1840
2.02.04	Kab. des Konings	1-591	koninklijke besluiten	1841-1849
2.09.01	Min.v.Justitie	4258-4378	klappers en indexen	1823-1849
2.09.01	Min.v.Justitie	517-1327	verbalen	1823-1849
2.09.01	Min.v.Justitie	4859-4876	naturalisatiedossiers	1851-1876
2.09.05	Min.v.Justitie	1453-1497	klappers	1876-1906
2.09.05	Min.v.Justitie	1404-1452	indexen	1876-1906
2.09.05	Min.v.Justitie	5931-5938	klappers	1907-1914
2.09.05	Min.v.Justitie	5921-5930	indexen	1907-1914
2.09.05	Min.v.Justitie	581A-1275	verbalen	1/9/1876-29/9/1906
2.09.05	Min.v.Justitie	4903-5854	verbalen	1/10/1906-1914
2.09.22	Min.v.Justitie	14716-14723	klappers	1915-1922
2.09.22	Min.v.Justitie	14679-14689	indexen	1915-1922
2.09.22	Min.v.Justitie	6701-7278	verbalen	1915-1922
2.09.22	Min.v.Justitie	14724-14729	klappers	1923-1931
2.09.22	Min.v.Justitie	14691, 14694, 14699	indexen	1923-1931
2.09.22	Min.v.Justitie	7278-9485	verbalen	1923-1931
2.09.22	Min.v.Justitie	14739-14744	klappers-indexen	1932-1950
2.09.22	Min.v.Justitie	14413-14418	klappers-indexen	1932-1950
2.09.22	Min.v.Justitie	9485-13583	verbalen	1932-1950

November 2002